

UN TERMEN BIBLIC REVIZITAT: AKATHARSÍA (gr.)

Pr. conf. univ. dr. **Constantin JINGA**

Resumé: Une étude sur le lexème biblique (gr.) *akatharsía* dans le contexte des épîtres de Saint Paul. L'auteur soutient que Saint Paul emprunte (gr.) *akatharsía* au judaïsme hellénistique comme signifiant «l'aliénation de Dieu», ne négligeant pas entièrement la signification rituelle du mot («impureté, impureté»). On peut parler d'une transition vers une vision plutôt morale et spirituelle du lexème en discussion. Comme nous pouvons le voir, dans les écrits de Saint Paul l'impureté est comprise comme un acte de la chair, elle est une expression de la nature de l'être humain déchu dont les actions sont déterminées par l'engagement, non à Dieu, mais à ses instincts naturels.

Keywords: *biblical terminology, exegesis, textual meaning, biblical theology, moral theology*

Există o oarecare ezitare în eforturile de a reda și mai cu seamă de a explicita termenul *akatharsía* (gr.) în limbile moderne. Tradus în limba română prin genericul „necurăție”, așa ca în Coloseni 3, 5¹, termenul nu este chiar atât de transparent precum pare la o primă vedere.

Pe bună dreptate, cineva ar putea să se întrebe dacă „necurăția” menționată aici de către Sf. Ap. Pavel nu este cumva un termen redudant, într-o listă de vicii dintre care cel puțin primele două par a se referi la o realitate de același ordin – iar opinia aceasta ar putea fi întărită printr-o eventuală trecere în revistă intertextuală, care ar scoate la iveală locuri similare unde sunt enumerate, „*adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare*”². În același timp, pornind de la aceste contexte, cu ușurință se poate ajunge la concluzia că Sf. Ap. Pavel asociază în general vorbind starea de „necurăție” cu o situație anume de promiscuitate sexuală. Și sunt câteva exemple care ar putea susține o asemenea direcție interpretativă,

*De aceea Dumnezeu i-a dat necurăției, după poftele inimilor lor, ca să-și pângărească trupurile lor între ei ...*³

¹ *Drept aceea, omorâți mădularile voastre, cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli. (Coloseni 3:5)*

² Vezi Galateni 5:19 ș.a.

³ Romani 1:24

[...] *să plâng pe mulți care au păcătuit înainte și nu s-au pocăit de necurăția și de desfrânarea și de necumpătarea pe care le-au făcut.*⁴

Lexemul în discuție este înrudit cu termenul *katharós* (gr.), „pur, curat, neatins, neamestecat”, de la care este format cu *alfa* privativ, de unde *akatharsía* (gr.) ar indica starea de puritate alterată, macularea – dar toate acestea prin amestecul cu altceva străin în raport cu alcătuirea inițială⁵. Este un termen specific culturii elenistice, de unde este preluat într-un stadiu incipient al iudaismului elenistic, încă de la primele eforturi de traducere a Bibliei ebraice într-o limbă străină, pentru a desemna starea concretă de necurăție fizică. Dar, în noul context cultural, filosofic și religios în care va fi adoptat, termenul cunoaște o evoluție interesantă, asupra căreia merită să zăbovim puțin.

În LXX, *akatharsía* (gr.) va fi termenul folosit cu predilecție pentru a exprima starea de impuritate rituală, așa cum este prezentată aceasta în prescripțiile levitice,

- Starea de necurăție concretă provocată de contactul prin atingere cu o materie desemnată a fi necurată, această stare devenind una cu valențe ritualice. De exemplu,

[...] *de se va atinge cineva de necurățenie omenească, sau de orice fel de necurățenie care spurcă, și nu va ști, dar apoi va afla, acela e vinovat.*⁶

- Starea de necurăție provocată de o activitate sexuală promiscuă sau de fluide intime. Spicuim,

*Și legea necurăției lui este aceasta, Ori de se face curgere din trupul lui, ori de este împiedicată curgerea în trupul lui, el este necurat.*⁷

*De va lua cineva pe femeia fratelui său, urâciune este ...*⁸

⁴ 1 Corinteni 12:21

⁵ Informații detaliate în lexicoanele și dicționarele consacrate precum Joseph Thayer, James Strong, *Thayer's Greek-English Lexicon of the New Testament: Coded with Strong's Concordance Numbers*, Hendrickson Publishers, 1995; George Abbott-Smith, *Manual Greek Lexicon of the New Testament*, Bloomsbury Publishing, 1999; James Strong, *Strong's Exhaustive Concordance of the Bible*, Hendrickson Publishers, 2009; ș.a.

⁶ Levitic 3, 5; vezi și 7, 20-21, unde se inventariază mai multe cauze ale necurăției.

⁷ Levitic 15, 3

⁸ Levitic 20, 21. Aici, traducerea românească „urâciune este” redă expresia din textul sursă: *akatharsía estín* (gr.), deci referința este în realitate la starea de necurăție pe care o discutăm.

[...] *necurățenia femeii în timpul regulei ei.*⁹

- Starea de necurăție legată de cultele idolatre. De exemplu,

*Fiul omului, când casa lui Israel trăia în țara sa, au pângărit-o cu purtarea lor și cu faptele lor.*¹⁰

Discursul profetic valorifică aici motivul biblic al relației conjugale dintre Dumnezeu și poporul ales, unde Domnul Dumnezeu este mirele, iar poporul ales este mireasa¹¹.

Preoții și leviții sunt chemați să deosebească între ceea ce este curat și ceea ce este necurat și să performeze ritualurile expiatorii prescrise, astfel încât starea de puritate să fie grabnic restaurată.

*[...] Ca să puteți deosebi cele sfinte de cele nesfinte și cele necurate de cele curate.*¹²

*Așa va curăți locașul sfânt de necurăția fiilor lui Israel, de nelegiuirile lor și de toate păcatele lor. Așa să facă el cu cortul adunării, care se află la ei, în mijlocul necurățeniilor lor.*¹³

Starea de derută a preoților căzuți ei înșiși în necurăție este descrisă în termeni dramatici, subliniindu-se ca un prim efect tocmai incapacitatea acestora de a mai deosebi între curat și necurat,

*Preoții lui calcă legea Mea și pângăresc lucrurile sfinte ale Mele; nu oselesc ce este sfânt de ce nu este sfânt și nu fac deosebire între curat și necurat; de la zilele Mele de odihnă și-au întors ochii, și Eu sunt înjosit de către aceștia.*¹⁴

Ar fi important de remarcat în Levitic 10, 10 și în Iezechiel 22, 26 paralelismul „ce este sfânt de ce nu este sfânt”, respectiv „curat și necurat”, paralelism care stabilește un raport semantic specific, după cum urmează să constatăm, textelor profetice.

Am putea sintetiza cele arătate până aici spunând că într-o perspectivă de înțelegere specifică Leviticului, starea de necurăție este legată de, contactul direct cu materii necurate; anumite stări de promiscuitate sexuală; aspecte asociate unor culte idolatre. În același timp, această stare de necurăție are efecte în primul rând rituale, în sensul că persoana aflată într-o astfel de

⁹ Iezechiel 36, 17b

¹⁰ Iezechiel 36, 17a

¹¹ Motivul este intens valorificat pe tot parcursul Cărții lui Osea, în Iezechiel 16, 8-14, precum și în Cântarea Cântărilor. Vezi și Isaia 61, 10; 62, 5; Ieremia 31, 32; Ioil 2, 16; etc.

¹² Levitic 10, 10

¹³ Levitic 16, 16

¹⁴ Iezechiel 22, 26

stare trebuie să îndeplinească o serie de proceduri expiatorii, înainte de a se mai putea bucura de starea deplină de fiu/fiică al/a poporului lui Dumnezeu. În acest context, sensurile cultice și ritualice sunt așadar prevalente, iar aspectele morale aproape că se confundă cu aspectele rituale.

După cum anticipam mai înainte, discursul profetic vechitestamentar aduce o schimbare importantă în înțelegerea conceptului de „necurăție”. Aici, *akatharsía* (gr.) este folosit pentru a exprima în primul rând starea de inadecvare caracteristică pentru omul care a încălcat voia lui Dumnezeu nu doar dintr-un punct de vedere ritualic, ci și printr-o abatere morală sau chiar doctrinară. Profetii Vechiului Testament vorbesc, deja, despre o „necurăție” etică, morală, dincolo de profilurile rituale,

*Îi voi curăți de necredința lor, cu care au greșit ei înaintea Mea și le voi ierta toate fărâdelegile lor, cu care au păcătuit ei înaintea Mea și au căzut de la Mine.*¹⁵

Din pricina acestei „necurății”, omul intră în incapacitatea de a mai comunica mai întâi cu sine și consecutiv cu Dumnezeu,

*Când ridicați mâinile voastre către Mine, Eu Îmi întorc ochii aiurea, și când înmulțiți rugăciunile voastre, nu le ascult. Mâinile voastre sunt pline de sânge; spălați-vă, curățiți-vă! Nu mai faceți rău înaintea ochilor Mei. Încetați odată!*¹⁶

În Isaia 1, 15-16, imaginea mâinilor însângerate este o reprezentare metaforică destul de cuprinzătoare a tot ceea ce poate fi necurat, atât din punct de vedere ritual, cât și etic. În această situație, chiar și eventualitatea proximității divine este percepută ca periculoasă,

Și am zis, „Vai mie, că sunt pierdut! Sunt om cu buze spurcate și locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate. Și pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei!”¹⁷

La fel stau lucrurile și în literatura biblică sapiențială. De exemplu,

Șase sunt lucrurile pe care le urăște Domnul, ba chiar șapte de care se scârbește cugetul Său ...¹⁸

Urmează o listă de abateri morale. Interesant că, în Pilde 6, 16 și nu numai, *akatharsía* (gr.) este folosit pentru to $\square$ 'ē $\square$ ah (ebr.), la fel ca în Pilde 3, 32 sau 16, 5 – redat în românește, aici, prin „spurcăciune”¹⁹.

¹⁵ Ieremia 33, 8

¹⁶ Isaia 1, 15-16

¹⁷ Isaia 6, 5

¹⁸ Pilde 6, 16

În orice caz, ideea care se desprinde din textele profetice și sapiențiale este aceea a „necurăției” înțeleasă ca îndepărtare de Dumnezeu printr-o conduită nu neapărat rituală, ci mai degrabă morală. Putem vorbi, deja, despre o trecere de la o concepție preponderent cultică, la una spirituală a conceptului de „necurăție”. În perspectiva profetică, *akatharsía* (gr.) pare a se referi, în general, la tot ceea ce nu este bineplăcut înaintea lui Dumnezeu, la tot ceea ce Dumnezeu „urăște”. Astfel, „necurăția” se va referi la starea de deteriorare în care ajunge ființa umană, ca urmare a păcatelor săvârșite. Propriu zis, *akatharsía* (gr.) ca stare se vedește a fi un efect general al acestora.

Sf. AP. Pavel va moșteni toate aceste semnificații și de aceea este oarecum imprudent să considerăm că starea de necurăție, așa cum este ea menționată în epistolele pauline, poate fi restrânsă la conotații legate de sexualitate. În plus, pe lângă toate acestea, termenul elin așa cum era valorificat în mediile elenistice din secolul I d.Hr. era deja marcat utilizarea lui în discursul filosofic și juridic non-iudaic.

De bună seamă că ar fi interesant de studiat, aparte, rolul jucat de istoria elenistică a termenului *akatharsía* (gr.) în evoluția semantică biblică a acestuia. La Demostene, bunăoară, lexemul este folosit pentru a desemna o stare generală de ticăloșie a cuiva, care a devenit atât de josnic, încât nu mai poate fi recuperat; persoana respectivă fiind afectată principial, este incapabilă de a mai face un lucru bun²⁰. Platon, la rândul său, vorbește despre necesitatea expierii fărădelegilor, altfel acesta îl afectează omul care le-a comis și vor afecta în egală măsură și comunitatea²¹. Din aceste exemple putem deduce că termenul este folosit în legătură problematica moralei generale și a comportamentului personal deopotrivă. Starea de necurăție este descrisă ca *forma mentis* a unei persoane anume, care ajunge să influențeze negativ întreaga comunitate.

Revenind la Sf. Ap. Pavel, nu putem trece cu vederea diversitatea utilizărilor acestui termen. De altfel, în scrierile Noului Testament termenul *akatharsía* (gr.) este folosit în fragmente foarte similare unor concepții vechitamentare sau cel puțin valorificându-le pe acestea în implicațiile lor legate de puritatea rituală, așa ca în,

---

¹⁹ În Pilde 3, 32 și 16, 5 traducerea românească este diferită: „urât de Domnul”, respectiv „urâciune”.

²⁰ Demostene, *Împotriva lui Midias*, XXI.119

²¹ Platon, *Legile*, IX, 854a-b

*Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că semănați cu mormintele cele văruite, care pe din afară se arată frumoase, înăuntru însă sunt pline de oase de morți și de toată necurăția.*²²

Dar apare și în fragmente de un liberalism cuceritor,

*Și a zis către ei, Voi știți că nu se cuvine unui bărbat iudeu să se unească sau să se apropie de cel de alt neam, dar mie Dumnezeu mi-a arătat să nu numesc pe nici un om spurcat sau necurat.*²³

Sf. Ap. Pavel folosește lexemul după cum urmează. Spicuim,

- *akatharsía* (gr.) ca „necurăție” cu conotații sexuale și implicații cultice,

*De aceea Dumnezeu i-a dat necurăției, după poftele inimilor lor, ca să-și pângărească trupurile lor între ei.*²⁴

*Mă tem ca nu cumva, venind iarăși, să mă umilească Dumnezeul meu la voi și să plâng pe mulți care au păcătuit înainte și nu s-au pocăit de necurăția și de desfrânarea și de necumpătarea pe care le-au făcut.*²⁵

Aici putem consemna și o situație implicită, în care se atestă că Iacov nu mai săvârșește ritualurile de purificare prescrise de Lege pentru cei care au avut un contact cu persoane de alt neam,

*Iar când Chefa a venit în Antiohia, pe față i-am stat împotrivă, căci era vrednic de înfruntare. Căci înainte de a veni unii de la Iacov, el mânca cu cei dintre neamuri; dar când au venit ei, se ferea și se osebea, temându-se de cei din tăierea împrejur.*²⁶

Se pare că, aici, comunitatea nu se mai simte amenințată în starea ei de curăție, de eventuala necurăție a unuia dintre membrii ei, curăția fiind deja înțeleasă mai degrabă într-un sens spiritual, intelectual, moral, lăuntric. *akatharsía* (gr.) ca starea imorală în care se află omul înainte de a-L cunoaște pe Iisus Hristos,

*Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăție, ci la sfințire.*²⁷

²² Matei 23, 27. Vezi și Luca 11, 41.

²³ Fapte 10, 28

²⁴ Romani 1, 24

²⁵ 2 Corinteni 12, 21

²⁶ Galateni 2, 11-12

²⁷ 1 Tesaloniceni 4, 7

- *akatharsía* (gr.) ca stare lăuntrică alterată, care determină o percepție distorsionată a lumii,

*Toate sunt curate, dar rău este pentru omul care mănâncă spre poticnire.*²⁸

- *akatharsía* (gr.) în sens profetic, cu accent pe necesitatea curățirii lăuntrice,

Având deci aceste făgăduințe, iubiților, să ne curățim pe noi de toată întinarea trupului și a duhului, desăvârșind sfințenia în frica lui Dumnezeu.²⁹

În scrierile pauline regăsim o sinteză fericită a concepției vechitamentare despre *akatharsía* (gr.), „necurăție”, într-un sens cultic, trecând prin perspectiva etico-morală a profetilor, spre înțelegerea nou testamentară a „necurăției” într-un sens lăuntric, spiritual. Astfel, într-un fragment precum,

*Iar faptele trupului sunt cunoscute, și ele sunt, adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare ...*³⁰

akatharsía (gr.), „necurăția” este enumerată între „faptele trupului”³¹, ca o stare ce exprimă firea căzută de care omul nu s-a desfăcut încă și, ca atare, faptele sale nu sunt coerente cu credința în Dumnezeu pe care el o mărturisește, ci sunt dictate de instinctele sale naturale.

Astfel, înțelegem că semnificațiile termenului *akatharsía* (gr.), „necurăție” nu se limitează la a desemna o situație particulară anume, conotată sexual, ci indică o stare generală, o așezare a minții cu implicații morale și factuale de natură să vicieze relația dintre om și Dumnezeu, astfel încât toate întreprinderile omului afectat de necurăție, chiar dacă în aparență sunt bune, în realitate ele nu sunt lucrătoare ale binelui.

---

²⁸ Romani 14, 20

²⁹ 2 Corinteni 7, 1

³⁰ Galateni 5, 19 *sq.*

³¹ Gr. καθαρσία = ἄργον τῆς σαρκός.